

ДО 75-РІЧЧЯ КАФЕДРИ ФТИЗИАТРІЇ І ПУЛЬМОНОЛОГІЇ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Костик О. П., Вольницька Х. І., Сахелашвілі М. І.,
Чуловська У. Б., Піскур З. І., Рудницька Н. Д., Невзгода О. А.,
Галишич Н. М., Старічек Г. В., Сахелашвілі-Біль О. І.

*ДНП «Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького»
м. Львів, Україна*

Анотація. *Проведено історичний аналіз діяльності кафедри фтизіатрії і пульмонології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Підведено основні підсумки наукових та науково-педагогічних здобутків кафедри за 75 років існування, проаналізовані результати співпраці з Львівським науково-дослідним інститутом туберкульозу та Львівським науково-дослідним інститутом епідеміології та гігієни.*

Ключові слова: *заснування, історія становлення, кафедра туберкульозу, кафедра фтизіатрії і пульмонології, здобутки, наукова співпраця.*

Вступ. Згідно настанови Всесвітньої організації охорони здоров'я, щорічно 24 березня весь світ відзначає день боротьби з туберкульозом. Ця дата вибрана на вшанування дня, коли у 1982 році німецький мікробіолог Роберт Кох виявив збудник туберкульозу, чим започаткував поглиблене вивчення етіології і патогенезу, а також мікробіологічної діагностики туберкульозу та реальної надії на ефективну боротьбу з цією небезпечною хворобою.

Мета дослідження. Історія заснування та становлення кафедри фтизіатрії і пульмонології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, основні напрямки наукової та науково-педагогічної діяльності, здобутки, співпраця.

Матеріали та методи дослідження. Аналітичний та історичний аспекти, системний підхід.

Результати та їх обговорення. Історія боротьби з туберкульозом в Галичині сягає XIX століття, коли у 1897 році на медичному факультеті

Львівського університету була відкрита кафедра внутрішніх хвороб, яку очолив відомий учений проф. А. Глюзинський. Під його керівництвом на кафедрі готували кадри терапевтів та проходили вдосконалення лікарі. Від 1920 р. кафедрою керував проф. Р. Ренцький, який разом з іншими вченими був закатований під час німецької окупації. Крім курсу патології внутрішніх органів, на кафедрі терапії, в розпорядженні якої було відділення для хворих на туберкульоз легень, викладався і курс туберкульозу органів дихання та питання курортології. Позалеженеві форми туберкульозу вивчалися на відповідних профільних кафедрах.

У 1939 році, з утворенням Львівського медичного інституту, на кафедрі факультетської терапії вперше впроваджено викладання доцентського курсу туберкульозу, який очолював доц. В. Рудін. Курс туберкульозу проіснував до 1951 року.

У березні 1951 року була заснована кафедра туберкульозу Львівського медичного інституту. Від самого початку її керівником був **професор Іван Тимофійович Стукало**, у цей час на кафедрі працював лише професор та два асистенти.

У 1955–1957 рр. **проф. І. Т. Стукало** за сумісництвом виконував ще й обов'язки заступника директора з наукової роботи Львівського науково-дослідного інституту туберкульозу, що стало початком активної співпраці кафедри туберкульозу та Львівського НДІ туберкульозу.

**Проф. Стукало І. Т.,
завідувач кафедри
туберкульозу
1951–1969 роки**

**Професор Стукало І. Т. з доцентами та асистентами кафедри
туберкульозу (1965 рік).**

Професор І. Стукало багато зусиль віддав вивченню серцево-судинної системи при легеневих захворюваннях, опрацюванню та вдосконаленню методів лікування туберкульозу легень.

Він заклав свою школу науковців, підготував 8 докторів і 38 кандидатів наук. Опублікував ряд монографій і 150 наукових праць.

Науковою тематикою кафедри у цей період було вдосконалення методів лікування туберкульозу (кліматотерапія та антибактеріальне лікування), вивчення перебігу туберкульозу легень у вагітних, легенева патологія і склерома верхніх дихальних шляхів. Дослідження кліматичного лікування хворих на туберкульоз легень знайшли своє узагальнення в надрукованому проф. І. Стукало спеціальному розділі багатотомного посібника з туберкульозу.

**Кулачковський
Юрій
Владиславович**

З 1969 р. до лютого 1988 р. кафедру туберкульозу очолював **професор Юрій Владиславович Кулачковський**.

Науково-практична діяльність професора Ю. В. Кулачковського зосереджувалась на різних аспектах клініки, лікування сучасного туберкульозу, а також його ускладнень. За 35 років наукової діяльності проф. Ю. Кулачковський залишив понад 150 опублікованих наукових праць, в тому числі 7 монографій. Під його керівництвом були захищені 18 кандидатських та 3 докторські дисертації. З початку 80-х років ХХ століття кафедра туберкульозу кількісно зросла, тут працювали доценти Вдовиченко П. І., Любінець В. І., Фрайт В. М., асистенти Кислий М. Ф., Смирнова Н. О., Сачкова А. О., Гіпп З. І. Викладачі кафедри працювали з лікарями-курсантами, які підвищували кваліфікацію на факультеті післядипломної освіти. Лекції, практичні, семінарські заняття проводили професори Кулачковський Ю. І., Подусовський В. Ф., доценти Любінець В. І., Фрайт В. М., Вдовиченко В. І., асистент Гіпп З. І.

У 1988–1990 роках обов’язки керівника кафедри виконував **доцент Кислий Микола Федотович**. В цей час напрям наукових досліджень кафедри стосувався вивчення супутньої патології в осіб з високим ризиком захворювання на туберкульоз, особливостей розвитку та клінічного перебігу, діагностичних та прогностичних критеріїв деструктивного туберкульозу в поєднанні з супутніми неспецифічними захворюваннями легень.

Вперше на кафедрі почали вивчати питання первинної хіміорезистентності в хіміотерапії туберкульозу.

Викладачі кафедри, доценти Любінець В. І., Вдовиченко П. І., асистент Гіпп З. І. з лікарями курсів удосконалення з фтизіатрії, 1990 рік

Від моменту заснування у 1951 році кафедри туберкульозу була налагоджена наукова співпраця між кафедрою та Львівським науково-дослідним інститутом туберкульозу. Львівський НДІ туберкульозу, куруючи надання фтизіатричної допомоги у Західному регіоні України, виступав кузнею молодих кадрів для фтизіатричної служби та наукової медицини. Більшість викладачів кафедри туберкульозу вийшли з НДІ туберкульозу, пройшовши у ньому шлях від молодших наукових співробітників до старших та провідних наукових співробітників, ставши в майбутньому доцентами та професорами не лише кафедри фтизіатрії і пульмонології, але і інших кафедр ЛНМУ імені Данила Галицького.

Зокрема, перші свої кроки на науковій ниві в стінах Львівського НДІ туберкульозу зробили Іван Григорович Ільницький, Манана Іванівна Сахелашвілі, Олександр Дмитрович Луцик, Ігор Степанович Садовий, Євген Іванович Дзісь, Ольга Ярославівна Заверуха, Ольга Петрівна Костик, Олег Володимирович Любінець. У цей час значна увага приділялась вивченню питань епідеміології, діагностики та лікування туберкульозу не лише у дорослих, але і дітей.

У 80–90 роках ХХ сторіччя в науково-дослідному інституті туберкульозу працювала Рада молодих вчених, яка організовувала обласні та

республіканські науково-практичні конференції, учасниками яких були молоді науковці кафедри туберкульозу, НДІ туберкульозу та молоді науковці з інших регіонів держави. Найчастіше доповідачами на наукових конференціях виступали М. І. Сахелашвілі, О. В. Любінець, К. Д. Мажак, О. П. Костик, Є. І. Дзісь, О. А. Ткач (Негода), У. Б. Чуловська, Г. А. Іванов, І. С. Садовий, О. С. Снітинська О. Я. Заверуха, Л. І. Миколишин та ін.

**Професор
Ільницький І. Г.,
завідувач кафедри
1991–2014 роки**

Минули роки наукової праці і уже професор І. Г. Ільницький очолив кафедру туберкульозу у 1990 році, пропрацювавши на посаді завідувача кафедри до 2014 року. М. І. Сахелашвілі, О. П. Костик, Л. І. Миколишин стали професорами кафедри фтизіатрії і пульмонології, професор Луцик О. Д. був обраний на посаду проректора з наукової роботи ЛНМУ імені Данила Галицького, Є. І. Дзісь став професором кафедри терапії, О. В. Любінець очолив кафедру громадського здоров'я ЛМНУ імені Данила Галицького.

Проф. І. Ільницький очолював кафедру 25 років. За цей період під його керівництвом було захищено 5 дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук та 4 дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Співробітниками кафедри стали вихідці з НДІ, такі як проф. Сахелашвілі М. І., проф. Костик О. П., проф. Миколишин Л. І., доц. Чуловська У. Б., доц. Заверуха О. Я.

Співробітники кафедри фтизіатрії і пульмонології (2017 рік)

За ці роки на кафедрі пройшли навчання тисячі студентів, лікарів-інтернів, підвищували свою кваліфікацію на факультеті післядипломної освіти лікарі-фтизіатри зі всіх областей України. В клінічній ординатурі на кафедрі за спеціальність фтизіатрія навчалися як вітчизняні лікарі, так і лікарі-іноземці. Лише протягом 2023–2024 років на кафедрі фтизіатрії і пульмонології пройшли спеціалізацію 83 лікарі-курсанти, цикли тематичного удосконалення – 236 слухачів та понад 1200 лікарів-інтернів різного фахового спрямування. Усі лікарі Центру були слухачами як циклу тематичного удосконалення, так і, при необхідності, циклу спеціалізації.

Впродовж 25 років відповідальною за навчальну роботу на кафедрі є доцент кафедри Чуловська Уляна Богданівна. Якісна освіта, постійне оновлення знань є запорукою підготовки конкурентоспроможних лікарів. Особливістю навчання студентів в сучасних умовах є щорічний перегляд та оновлення навчальних програм та силабусів згідно зі стандартами вищої освіти та освітньо-професійними програмами за спеціальностями: «Медицина», «Педіатрія», «Стоматологія».

Співробітниками кафедри під керівництвом І. Г. Ільницького було опубліковано 20 монографій та підручників, 25 авторських свідоцтв на винахід, окрім того побачило світ двотомне видання підручника «Пульмонологія та фтизіатрія» об'ємом близько 2000 сторінок, в якому за рішенням Центрального методкому МОЗ України і МОН України присвоєно статус національного підручника.

**Проф. Сахелашвілі М. І.,
відповідальна за
лікувальну роботу кафедри
фтизіатрії і пульмонології
та навчально-методичну
роботу на ФПДО кафедри
з 2008 року**

**Доцент Чуловська У. Б.,
завуч кафедри фтизіатрії
і пульмонології з 1999 року**

Національний підручник, підручники, навчальні посібники та монографії, видані працівниками кафедри за період 2009–2019 років

Наукова діяльність кафедри під керівництвом проф. Ільницького І. Г. охоплювала питання туберкульозу легеневої та позалегеневої локалізації, етіопатогенезу неспецифічних та онкологічних захворювань респіраторної системи, основи новітньої технології лікування та реабілітації даної категорії хворих. Професор Ільницький І. Г. став академіком АНВО України, тривалий час очолював її Західне відділення.

**Проф. Костик О. П.,
завідувач кафедри
фтизіатрії і пульмонології
2014–2024 роки**

Від 2014 року кафедру фтизіатрії і пульмонології очолила професор Костик Ольга Петрівна, яка успішно продовжила основні напрямки науково-педагогічної, клінічної та лікувальної діяльності кафедри в умовах сучасних євроінтеграційних процесів.

Науковий доробок проф. Костик О. П. складає понад 450 наукових робіт, в тому числі 9 монографій, навчальних та методичних посібників. Під її керівництвом захищені 5 дисертацій на здобуття вченого ступеня кандидата наук та дві мігістерські роботи.

Професор О. П. Костик продовжила наукову співпрацю кафедри фтизіатрії і пульмонології ЛНМУ імені Данила Галицького та НДІ епідеміології та гігієни, до якого на початку 90-х років був приєднаний Львівський НДІ туберкульозу. З 2005 року професор Костик О. П. є членом Вченої Ради Львівського НДІ епідеміології та гігієни. На кафедрі фтизіатрії

і пульмонології продовжує діяти спільна апробаційна Рада з захисту дисертаційних та магістерських робіт з проблем туберкульозу та пульмонології.

Серед основних напрямків наукової діяльності кафедри є вивчення в сучасних умовах особливостей перебігу туберкульозу, в тому числі хіміо-резистентного, у дітей, підлітків та дорослих з урахуванням патоморфозу туберкульозу в сучасних умовах.

Важливою функцією кафедри фтизіатрії і пульмонології завжди була підготовка молодих науковців та спеціалістів у галузі фтизіатрії. З перших років існування кафедри при ній існував студентський науковий гурток, який був заснований у 1953 році, роботою якого впродовж 8 років керував професор І. Т. Стукало. Починаючи з 1960 року, керівництво роботою студентського наукового гуртка очолював асистент, а з часом доцент кафедри Павло Іванович Вдовиченко, який працював з гуртківцями до 1983 року. Гуртківці завжди брали участь у студентських наукових конференціях, а у 1970 році студенти В. В. Юдицький та В. Й. Людвова за доповідь на II Всесоюзній конференції студентів медиків були відзначені грамотами Міністерства охорони здоров'я.

Починаючи з 80-х років XX століття кафедра переїхала на нову сучасну базу Львівського регіонального фтизіопульмонологічного центру, що сприяло збільшенню кількості гуртківців кафедри. Студентськими науковими роботами керували професор Ю. В. Кулачковський, доценти Вдовиченко П. І., Любінець В. І., асистенти Смирнова Н. І. та Павленко М. Л.

Проректор з наукової роботи проф. Луцик О. Д., проректор з науково-педагогічної роботи професор Магльований А. В., професор Костик О. П., науковий керівник студентського наукового товариства ЛНМУ імені Данила Галицького професор Мостюк А. І. з членами Ради СНТ та учасниками студентської наукової конференції (Львів, 2002) (справа наліво)

**Дипломи гуртківців
кафедри фтизіатрії
і пульмонології**

У 2000 році роботу студентського наукового гуртка кафедри очолила професор Костик О. П., яка і по даний час курує роботу гуртка. Студенти свої роботи доповідали на наукових форумах студентів та профільних олімпіадах у медичних вузах Києва, Харкова, Тернополя, Одеси, Чернівців, Ужгорода.

Так, у 2008 році робота студентів 4-го курсу Юрія Бичкова та Максима Живця на Міжнародній науковій конференції студентів у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського була відзначена за актуальність висвітленої теми.

Студентка 6-го курсу Христина Рудницька у 2009 році, представляючи наш Університет на Всеукраїнській олімпіаді з фтизіатрії в Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця, посіла II місце, а з 30 жовтня 2024 року вона працює завідувачем кафедри фтизіатрії і пульмонології, проводить заняття зі студентами англomовної форми навчання.

У 2016 році студенти Седлярук Дарина та Валецький Юрій отримали на 77 Загально-університетській студентській науковій конференції I місце за оригінальність висвітлення роботи «Клініко-рентгенологічні паралелі при хіміорезистентному туберкульозі у дітей».

Студентська наукова конференція у ЛНМУ ім. Д. Галицького (2007 рік)

У 2019 році гуртківці кафедри Ольга Сахелашвілі-Біль та Андріана Ортинська отримали диплом за роботу на XXIII Міжнародному медичному конгресі студентів та молодих вчених за представлення роботи щодо мультирезистентного туберкульозу у дітей та підлітків з вогнищ інфекції.

У 2025 році на XII Міжнародному медичному конгресі студентів і молодих вчених у м. Чернівці виступила з доповіддю від кафедри фтизіатрії і пульмонології студентка 6 курсу Софія Мандрига в секції «Медицина в умовах війни».

Студенти-іноземці теж презентували свої роботи на науково-практичних студентських конференціях у ЛНМУ ім. Данила Галицького.

Науковими керівниками студентських робіт були проф. Костик О. П., проф. Сахелашвілі М.І, доц. Невзгода О. А., доц. Піскур Д. І.

Викладачі кафедри курують проведення роботи з гуманітарної освіти і національного виховання студентів 4 курсу.

Впродовж всього існування кафедра працює над виконанням науково-дослідних робіт. У 2020–2024 роках виконувалася науково-дослідна робота «Вивчити особливості клінічного перебігу, профілактики та лікування хіміорезистентного туберкульозу у дітей та підлітків», а з 2025 р. кафедра виконує НДР «Особливості епідеміологічної ситуації, лікування і профілактики лікарсько-стійкого туберкульозу легень у дітей та підлітків з осередків туберкульозної інфекції».

В умовах пандемії COVID-19 у світі були внесені значні корективи в реалізацію освітніх програм для студентів, навчання було переведене у режим он-лайн. Професорсько-викладацький склад кафедри проводив лекції, практичні заняття, консультації, відробки пропущених занять дистанційно, відповідно до «Положення про використання технологій дистанційного навчання у ЛНМУ імені Данила Галицького».

Доценти нашої кафедри Н. Д. Рудницька, Х. І. Вольницька працювали в умовах пандемії безпосередньо з хворими на COVID-19 у відділенні пульмонології Львівського центру легеневого здоров'я, за що доцент Вольницька Х. І. була відзначена грамотою Львівської обласної державної адміністрації.

Сьогодні на кафедрі працюють професори О. П. Костик, М. І. Сахелашвілі, доценти У. Б. Чуловська, О. А. Невзгода, Н. Д. Рудницька, Х. І. Вольницька, Піскур З. І., асистенти Н. М. Галишич, Сахелашвілі-Біль О. І., Старічек Г. В.

Зліва направо: проф. Сахелашвілі М. І., доцент Піскур З. І., асистент Старічек Г. В., асистент Сахелашвілі-Біль О. І., доцент Чуловська У. Б. (завуч кафедри), доцент Вольницька Х. І. (завідувач кафедри), асистент Галишич Н. М., доцент Рудницька Н. Д., доцент Невзгода О. А., професор Костик О. П.

**Вольницька
Христина Ігорівна**

З 30 жовтня 2024 року кафедру очолила кандидат медичних наук, доцент Вольницька Христина Ігорівна.

У її науковому доробку 85 друкованих робіт, в тому числі 5 навчальних посібників, дві наукові розробки лекцій, 17 статей у фахових виданнях та журналах, які входять до наукометричних баз Scopus. Неодноразово проходила стажування в клініках Іспанії, Нідерландах та Ірландії. Вольницька Х. І. є лікарем-пульмонологом вищої категорії з шістнадцятирічним стажем роботи, проводить лікування та консультує пацієнтів пульмонологічного відділення Львівського центру легеневого здоров'я.

Проводить практичні заняття з вітчизняними та англomовними студентами 5 та 6 курсів лікувального факультету та 4 курсу стоматологічного факультету.

Висновки. У різні часи змінювалась назва кафедри, мінявся її науково-педагогічний склад та напрямки наукової діяльності, але усі 75 років своєї історії викладачі кафедри фтизіатрії і пульмонології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького завжди свої зусилля скеровувала на підготовку професійних та національно свідомих молодих фахівців. Колектив кафедри сповнений енергії, оптимізму для вирішення проблем, які виникають при підготовці молодих спеціалістів, і продовжують зберігати найкращі традиції своєї кафедри.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Костик О. П., Ільницький І. Г., Сахелашвілі М. І. Наукова співпраця кафедри фтизіатрії і пульмонології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького та Львівського науково-дослідного інституту туберкульозу. *Актуальні проблеми профілактичної медицини. Збірник наукових праць*. Львів, 2020. Випуск 19. С. 23–32.
2. Мажак К. Д. Наукова та організаційно-методична діяльність Львівського НДІ туберкульозу за період існування. *Актуальні проблеми профілактичної медицини. Збірник наукових праць*. Львів, 2020. Випуск 19. С. 32–41.
3. Фещенко Ю. І., Мельник В. М. Історія вчення про туберкульоз. Науково-практичне видання. Київ : Видавництво Ліра – К, 2016. 144 с.
4. Костик О. П., Ільницький І. Г., Сахелашвілі М. І. Успішно долаючи виклики часу. *Alma mater. Газета ЛНМУ імені Данила Галицького*. 2021. № 3 (384). Березень С. 4–7.

REFERENS

1. Kostyk O. P., Ilnytsky I. G., Sahelashvili M. I. Scientific cooperation of the Department of Phthisiology and Pulmonology of the Danylo Halytsky Lviv National Medical University and the Lviv Research Institute of Tuberculosis. *Collection of scientific papers "Current problems of preventive medicine"*. Lviv, 2020. Issue 19. P. 23–32.
2. Mazhak K. D. Scientific and organizational and methodological activities of the Lviv Research Institute of Tuberculosis during its existence. *Collection of scientific works "Actual problems of preventive medicine"*. Lviv, 2020. Issue 19. Pp. 32–41.
3. Feshchenko Y. I., Melnyk V. M. History of the doctrine of tuberculosis. Scientific and practical edition. Kyiv : Publishing house Lira – K, 2016. 144 p.
4. Kostyk O. P., Ilnytsky I. G., Sahelashvili M. I. Successfully overcoming the challenges of time. *Alma mater. Newspaper of the Danylo Halytskyi National Medical University*. 2021. № 3 (384). March P. 4–7.

**TO THE 75TH ANNIVERSARY OF THE DEPARTMENT
OF PHTHYSIOLOGY AND PULMONOLOGY OF THE DANIL
HALYTSKYI LVIV NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY**
**Kostyk O. P., Volnytska K. I., Sahelashvili M. I., Chulovska U. B.,
Piskur Z. I., Rudnytska N. D., Nevzgod O. A., Halyshych N. M.,
Starichek G. V., Sahelashvili-Bil O. I.**

***Abstract.** A historical analysis of the activities of the Department of Phthysiology and Pulmonology of the Danylo Halytsky Lviv National Medical University has been conducted. The main results of the scientific and scientific-pedagogical achievements of the department over the 75 years of its existence have been summarized, the results of cooperation with the Lviv Research Institute of Tuberculosis and the Lviv Research Institute of Epidemiology and Hygiene were analyzed.*

***Key words:** foundation, history of formation, Department of Tuberculosis, Department of Phthysiology and Pulmonology, achievements, scientific cooperation.*

Вольницька Христина Ігорівна ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1474-3329>,
+38 0676950758, christinka.rud86@gmail.com

Костик Ольга Петрівна ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5606-7931>

Сахелашвілі Манана Іванівна ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2503-5440>

Рудницька Надія Дмитрівна ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8928-369X>

Галишич Наталія Миронівна ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9418-5614>

Старічек Галина Володимирівна ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5226-897X>

Чуловська Уляна Богданівна ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7280-3098>

Піскур Зоряна Іванівна ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9920-2291>

Невзгода Олександр Ананійович ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4961-9363>

Сахелашвілі-Біль Ольга Іванівна ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9817-5614>